

Flyttar svenskar till jobb?

JONAS GRAFSTRÖM

INLÄGG Riksdagen biföll den 30 november 2022 propositionen *Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare* (Regeringens proposition 2021/22:284). Reformen motiveras utifrån ett flertal aspekter – varav en är att det finns arbetslösa i Sverige som kan ta jobben.¹ Denna forumartikel syftar till att ge en fördjupad bild i den komplexa frågan om varför människor väljer att stanna på en plats i stället för att flytta. Det finns anledning att tro att regeringens hopp om att arbetslösa svenskar ska flytta till jobben inte kommer infrias. I vissa arbetsmarknadsregioner kanske en omflyttning av jobbinnehavare sker men det finns en risk att regioner i Sverige kommer få fler ofyllda jobb än tidigare.

Den 1 november 2023 infördes en ny lagstadgad minimilön för arbetskraftsinvandrare från tredje land. Dessa måste ha en lön som uppgår till minst 80 procent av den svenska medianlönen som Statistiska centralbyrån publicerar för Sverige. Højningen var från 13 000 kr till 27 360 kr. Under 2024 väntas lönegränsen höjas till motsvarande 100 procent av medianlönen i Sverige. Vilka yrken som eventuellt ska undantas är en pågående förhandlingsfråga för Tidöpartierna.

Empiriskt finns det argument som talar emot förekomsten av omfattande flyttar till jobb, även om det varierar globalt (Hey och McKenna 1979; McCormick 1997). Fischer och Malmberg

(2001) studerar Sverige och menar att de som långvarigt bott på en plats samlar platsspecifika ”insider fördelar” som inte är överförbara och skulle utgöra en *sunk cost* vid flytt. Gardner m fl (2001) konstaterar att det finns en könsskillnad i rörlighet, där kvinnor är mindre mobila av egna jobbskäl men mer mobila av partners jobbskäl. Chen och Rosenthal (2008) föreslår att hushåll överväger både jobbmöjligheter och livskvalitetsfaktorer när de bestämmer var de ska flytta och unga, högutbildade hushåll är mer benägna att flytta till områden med bättre affärsmiljöer. Balgova (2018) belyser de utmaningar som mindre utbildade arbetstagare står inför när de söker jobbmöjligheter i avlägsna regioner, vilket begränsar deras möjligheter till rörlighet. Andersson och Håkansson (2020) visade nyligen här i *Ekonomisk Debatt* att svenskar inte i så hög utsträckning flyttar till jobb.

Figur 1 visar antalet flyttar i Sverige från år 2000 till 2022. År 2000 var antalet flyttar 1 247 383 och under åren fram till 2022 har det varierat mellan högsta värdet på 1 579 528 år 2021 och det lägsta värdet på 1 206 198 år 2002 (SCB 2023).² Befolkningen växte med 18,4 procent och antalet flyttar med 23 procent under perioden. Totalen säger dock inget om flyttar mellan kommuner och län.

Figur 2 visar antal inrikes flyttar år 2022. Flyttar sker främst inom samma kommun. De som flyttar mellan kommuner inom län (324 352 stycken eller 21 procent) är sannolikt till stor del personer med närhet till de tre största städerna. Det kan alltså exempelvis handla om människor som flyttar mellan Solna, Sundbyberg och Stockholm.

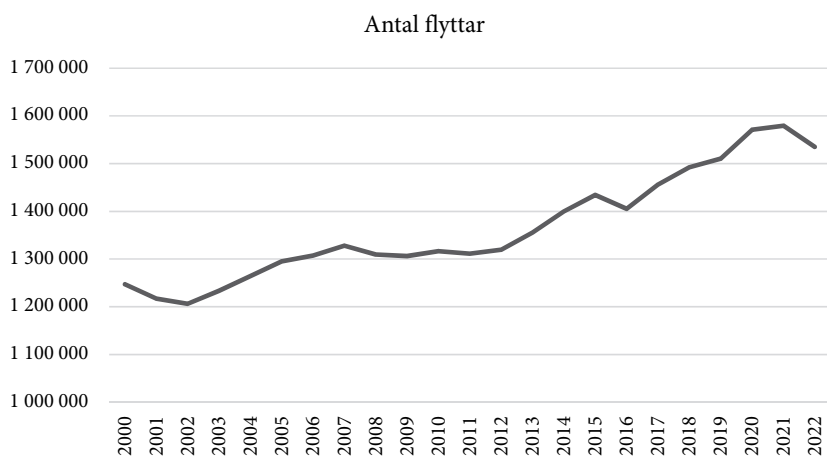
Något färre flyttar över en läns-

Jonas Grafström är doktor i nationalekonomi och vice vd Ratio – Näringslivets forskningsinstitut, samt gästlektor på Luleå Tekniska universitet.
jonas.grafstrom@ratio.se

Tack för kommentarer från Magnus Lodefalk, Johanna Grönback och Lovisa Lanryd.

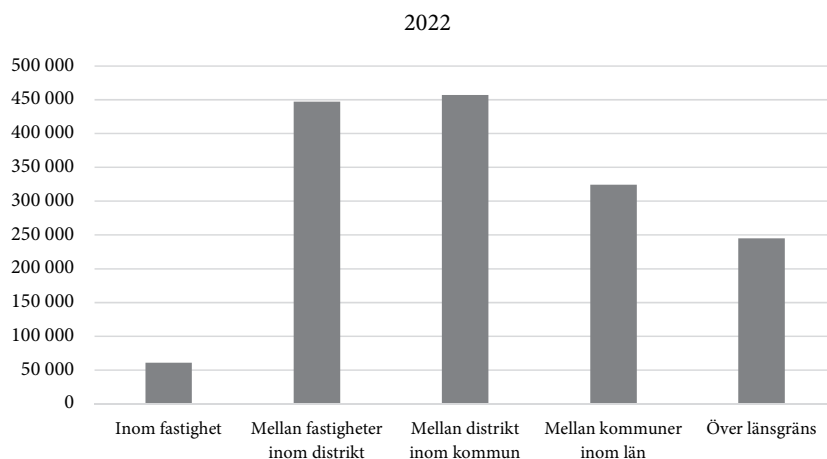
¹ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/05/hojt-forsorjningskrav-for-arbetsstillstand/>.

² <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/flyttar-inom-sverige/>.

Figur 1
Antal flyttar i Sverige

Källa: SCB (2023).

Figur 2
Antal inrikes flyttar efter ålder senaste året

Källa SCB (2023).

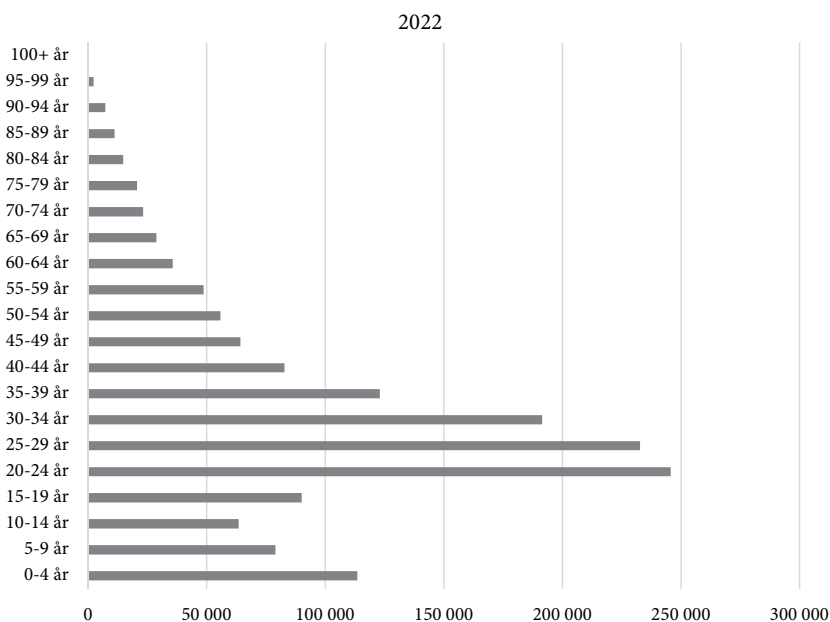
gräns (245 059), ungefär 16 procent av det totala antalet flyttar. För att ta ett historiskt, om än inte helt jämförbart perspektiv, så flyttade under 1994 ca 2,5 procent av befolkningen mellan lokala arbetsmarknadsregioner – men för personer över 35 år var flyttbenägenheten betydligt lägre: Endast 1,3 procent (Fischer och Malmberg 2001).

Figur 3 visar inrikes flyttar efter ålder 2022. I de yngre åldersgrupperna, särskilt 20–24 år och 25–29 år, ser vi de

högsta antalen flyttar. De äldre åldersgrupperna, särskilt över 65 år, uppvisar betydligt lägre nivåer av rörlighet. Det är fler 20–24-åringar som flyttar än 50–100-åringar under ett år. En ansevärd del av de som flyttar återfinns inom gruppen 20–29 år. Denna grupp motsvaras troligtvis av de som flyttar till en universitetsstad och sedan flyttar till sitt första arbete.

Den som flyttar står inför en beslutströskel. Anta en enkel modell för beslut

Figur 3
Antal inrikes flyttar
efter ålder senaste
året

Källa: SCB (2023).

att flytta till jobb och att X_1 representerar ekonomiska möjligheter på den nuvarande platsen. Människors ekonomiska ställning påverkar starkt deras beslut att stanna eller flytta. En plats med tillgängliga och välbetalda arbetsmöjligheter kan vara en stark faktor för att människor väljer att stanna. Denna variabel kan inkludera faktorer som genomsnittslöner, arbetslöshet och allmänekonomisk stabilitet.

X_2 representerar livskvaliteten såsom bostadsmöjligheter, hälso- och sjukvård, utbildning, miljö och fritidsmöjligheter. Människor kan välja att stanna på en plats där de upplever en hög livskvalitet, trots eventuella ekonomiska eller karriärmässiga möjligheter på andra platser.

X_3 representerar styrkan i en individs sociala nätverk och band på sin nuvarande plats. Att ha etablerade sociala band, som vänskap, familj och professionella nätverk, kan vara en stark

drivkraft för att stanna på en plats.

X_4 representerar preferenser för kulturella eller geografiska aspekter. Människors känslomässiga kopplingar till sin kultur eller omgivning kan vara en betydande faktor.

X_5 representerar individers historiska erfarenheter och känslan av trygghet på den nuvarande platsen. Vissa människor kan känna en djup koppling till platsen där deras familj har bott i generationer eller där de har starka kulturella och traditionella rötter. Historiska erfarenheter, positiva eller negativa, kan starkt påverka beslutet att stanna eller flytta. Osäkerhet och rädsla för det okända kan vara starka hämmande faktorer för att göra en geografisk förändring. Vilket förenklat kan se ut så här:

$$X_{i-n} \geq \text{tröskel}_{i-n}$$

$X_1 - X_5$ refererar till de nivåer av ekonomiska möjligheter, livskvalitet, sociala band och personliga preferenser som

individer anser vara nödvändiga för att motivera ett beslut att stanna. Dessa tröskelvärden representerar de minimikrav eller önskemål som måste uppfyllas för att en person ska vara benägen att stanna kvar på sin nuvarande plats. Ett sammanvägt kriteriesystem kan inkludera dessa tröskeleffekter på följande sätt:

$$\begin{cases} 1 \text{ om } X_1 \geq \text{tröskel}_1 \text{ och} \\ X_2 \geq \text{tröskel}_2 \dots X_n \geq \text{tröskel}_n \\ 0 \text{ annars} \end{cases}$$

Alternativen 1 och 0 representerar de två möjliga utfallen baserat på tröskeleffekten. 1 indikerar att individen väljer att stanna på sin nuvarande plats eftersom både ekonomiska förhållanden och livskvalitetsvariablerna uppfyller eller överstiger de miniminivåer som är nödvändiga för att motivera beslutet att stanna. 0 indikerar att ekonomiska möjligheter, livskvalitetsvariablerna eller båda ligger under de nivåer som individen anser vara nödvändiga.

Det går att tänka sig att en individ viktar sina preferenser och att allt inte behöver uppfylla tröskelvärdet. I ett sådant fall ser beslutskriteriet ut som följer:

$$\begin{cases} 1 \text{ om } v_1 * X_1 + v_2 * X_2 \dots \\ v_n * X_n \geq \text{Beslutströskel} \\ 0 \text{ annars} \end{cases}$$

Här representerar "beslutströskel" det kumulativa tröskelvärdet som den vägda summan av variablerna måste överstiga för beslutet att stanna. Detta är emellertid en förenkling och bör betraktas som ett teoretiskt exempel snarare än en realistisk beskrivning av hur människor fattar beslut om att inte flytta. Människors val att stanna på en plats påverkas av många variabler som är svåra att kvantifiera och formulera i en modell. Men indikativt visar detta att det finns trösklar att förhålla sig till och att 3 000 kr mer i plånboken kanske inte motsvarar att lämna den hjälp som finns i mor- och farföräldrar vid sjuka barn och livspussel.

Det finns omfattande transaktionskostnader med att flytta. Från mindre orter till större är det dyrt för att boendesituationen är svår att lösa givet Sveriges bostadsmarknad. Antingen får man betala höga priser på andrahandsmarknaden eller så måste man ta upp lån för att köpa en lägenhet. Att detta sker är osannolikt, i alla fall givet att man ska ta över ett av jobben arbetskraftsinvandrare tidigare hade. Utöver monetära kostnader förloras nätverk. Aspekter som boendemiljö, hälso- och sjukvårdssystem, kultur- och fritidsaktiviteter spelar en viktig roll i beslutet att flytta för arbete.

Det kan även vara problematiskt att fastställa en god lönenivå för hela landet. Av regeringens proposition följer att en arbetskraftsinvandrare genom sin anställning ska uppnå en god försörjning för att kunna beviljas ett arbetstillstånd. Frågan som uppstår är huruvida regeringen tycker att den hälft av den arbetande befolkningen som ligger under medianen har en god försörjning. Medianlönen för hela landet är ett trubbigt instrument. Löner och levnadsutgifter skiljer sig mycket åt i Sverige.

För att illustrera med ett något anorlunda mått: I Sverige år 2021 uppgick den genomsnittliga månatliga inkomsten före skatt för individer i åldersgruppen 20 till 64 år till 30 842 kr. Skillnaderna i inkomstnivå var dock märkbara i olika områden. I Ljusnarsberg låg den medelinkomsten avsevärt lägre, endast 24 542 kr. Danderyd har en genomsnittlig månadsinkomst före skatt på 59 733 kr. Dessa inkomstskillnader illustrerar tydligt de ekonomiska skillnader som finns mellan olika kommuner i Sverige. Behöver man en "god lön" för att bo i hela Sverige och kan man flytta till hela Sverige med en lön som bara når upp till medianen?

Att flytta till ett jobb verkar inte alltid och överallt vara främst ett monetärt fenomen. De flesta som läser *Ekonomisk*

Debatt skulle nog kunna höja sin lön med tiotusentals kronor per månad genom att flytta till Kiruna och börja jobba nattskift i gruva.

Det finns en stor partiskhet för den nuvarande situationen. Människor som på olika sätt är djupt förankrade i ett geografiskt område är mycket benägna att vara stationära och förbli invånare i den regionen (Fischer och Malmberg 2001). Generellt sett tenderar unga människor att ha svagare sociala band jämfört med äldre personer. Gifta personer har vanligtvis starkare sociala kopplingar än singlar och föräldrar har oftast mer robusta sociala nätverk än de som inte har barn.

Vissa människor flyttar till platser där de kan få tillgång till bättre utbildningsmöjligheter, antingen för sig själva eller för sina barn. Städer och regioner med framstående universitet eller specialiserade utbildningsinstitutioner kan vara attraktiva destinationer för dem som söker vidareutbildning och specialisering inom sitt område.

Jag skulle inte vara förvånad om regeringens reform leder till att vakanser förblir otillsatta och till att värden inte skapas, samtidigt som flyttar inte görs. Regionala, ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder strävar ofta efter att eliminera flytthinder, men är lika ofta ineffektiva när det gäller att påverka rörlighetsgraden. Detta beror på att flyttbeslut i hög grad styrs av relativt stabila socioekonomiska förhållanden. Reformen blir därför en besvikelse utifrån premissen att de som bor i Sverige ska ta jobben.

Kan då politiken göra något?

Regeringens skulle kunna göra arbetsmarknadsregionerna färre genom infrastruktursatsningar. Om ar-

betsmarknadsregionerna växer behöver färre flytta och fler kan ta jobb. Sverige har nu 68–69 arbetsmarknadsregioner. Gemene svensk är relativt bofast men regeringen skulle kunna följa upp med reformer för att öka flyttandet. Det är dock troligt att dessa reformer kommer behöva vara väldigt omfattande till sin natur om regeringen försöker använda ekonomiska incitament.

Regeringens reform uppfyller säkerligen en del mål. Men argumentet att personer som redan bor i Sverige ska flytta för att ta de lediga jobben, håller troligen inte.

REFERENSER

- Andersson F W och M Håkansson (2020), "Stanna eller flytta – hur viktigt är ett jobb?", *Ekonomisk Debatt*, årg 48, nr 2, s 14–23.
- Balgova, M (2018), "Why Don't Less Educated Workers Move? The Role of Job Search in Migration Decisions", *Job Market Paper*, Department of Economics, University of Oxford.
- Chen, Y och S Rosenthal (2008), "Local Amenities and Life-cycle Migration: Do People Move for Jobs or Fun?", *Journal of Urban Economics*, vol 64, s 519–537.
- Fischer, P A och G Malmberg (2001), "Settled People Don't Move: On Life Course and (Im) Mobility in Sweden", *International Journal of Population Geography*, vol 7, s 357–371.
- Hey, J and C McKenna (1979), "To Move or Not to Move?", *Economica*, vol 46, s 175–185.
- Gardner, J, A J Oswald och G Pierre (2001), *Moving for Job Reasons*, manuskript, University of Warwick.
- McCormick, B (1997), "Regional Unemployment and Labour Mobility in the UK", *European Economic Review*, vol 41, s 581–589.
- Regeringens proposition (2021/22:284), *Ett höjt försörjningskrav för arbetskraftsinvandrare*.
- SCB (2023), "Flyttar inom Sverige", <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/flyttar-inom-sverige/> [2023-11-20].